

Petros Mårkaris

OFFSHORE

L'Ull de Vidre

TUSQUETS
EDITORS

PETROS MÀRKARIS
OFFSHORE

Traducció del grec
de Montserrat Franquesa i Joaquim Gestí

Títol original: *Offshore*

1a edició: març del 2017

© Petros Márkaris, 2016, i Diogenes Verlag AG, Zurich, 2017.
Reservats tots els drets, excepte per a la llengua grega.

© de la traducció: Montserrat Franquesa i Gòdia i Joaquim Gestí Bautista, 2017
Disseny de la col·lecció: Guillemot-Navares
Reservats tots els drets d'aquesta edició per
Tusquets Editores, S.A. - Av. Diagonal 662-664 - 08034 Barcelona
www.tusquetseditores.com
ISBN: 978-84-9066-386-8
Dipòsit legal: B. 1.821-2017
Fotocomposició: Víctor Igual, S.L.
Impressió i enquadernació: Cayfosa (Impresia Ibérica)
Impressió a Espanya

És rigorosament prohibida qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació total o parcial d'aquesta obra sense el permís escrit dels titulars dels drets d'explotació.

—La vida a la tomba, Crist depositat al sepulcre.

La processó s'atura a l'altura del carrer del Parlament, poc abans de la cruïlla amb Otó. El triumvirat de sacerdots que l'encapçala va seguit de quatre fidels que sostenen l'Epitafi.* A ambdues voreres de la plaça Síntagma, la de la banda del monument al Soldat Desconegut i la del davant, els fidels formen un mur impenetrable. La multitud, amb ciris encesos, segueix devotament el pas del seguici, mentre alguns salmodien en veu baixa els Encomis.

A la part de baix de la plaça i al carrer dels Filhel·lènics hi ha un enrenou de botzines eixordador.

—¿No hi toquen o què? —protesta l'Adrianí—. Avui no és dia de celebracions, sinó de dol. ¿A què vénen aquests clàxons?

—A Grècia, les botzines són com la roba unisex, serveixen per a totes les ocasions —li responc.

Em llença una mirada silenciosa de reprovació. Ens hem quedat ben sols, perquè la Katerina i en Fanis han anat a Volos, a celebrar la Pasqua amb els consogres.

La soledat de la parella ens ha empès a sortir a la recerca d'una església on celebrar l'Epitafi de Crist. Jo preferia qualsevol de les esglésies del barri, la de l'Ascensió o la de Sant Llàtzer, però l'Adrianí ha insistit que, després de molts anys, era una bona ocasió per assistir a les processons que es fan al centre, a

* En la tradició ortodoxa l'Epitafi és la representació del Sant Sepulcre que es treu durant les celebracions pasquals de Divendres Sant i de Dissabte de Resurrecció, quan surt en processó pels carrers de cada parròquia. (*N. dels T.*)

Síntagma. Així, doncs, ens hem afegit a la primera que es dirigeix cap al temple de Santa Katerina, al barri de Plaka.

Som a primers de maig, la tarda és agradable i els fidels, que s'han concentrat davant de l'església, escolten la litúrgia a través dels altaveus i conversen en veu baixa. El silenci pietós es limita a l'interior del recinte, mentre que a fora domina un murmurí esmorteït. Només l'Adrianí segueix la missa amb devoció i repeteix la pregària en veu baixa. M'inclino per dir-li que és hora d'anar a sopar, perquè a Grècia la cerimònia religiosa s'acaba a les tavernes i als restaurants i hem de respectar les tradicions, però ella es posa un dit als llavis i em fa callar amb un «silenci!» abans que jo pugui badar boca.

M'empasso les paraules juntament amb la gana que tinc. L'Adrianí m'ha obligat a respectar el dejuni durant tota la Quaresma. Normalment el dejuni estricte es limitava a Setmana Santa, però enguany em va comunicar que el respectaríem els quaranta dies. Quan li vaig preguntar com se li havia acudit, em va respondre que havia fet una prometença, sense més explicacions. L'única infracció que em va permetre va ser afegir oli al menjar; en canvi, ella se'l menjava només bullit dimecres i divendres.

Quan falta poc perquè s'acabi la cerimònia em fa una petita concessió:

—Busquem un lloc per sopar, perquè s'omplirà de gent i no trobarem taula enlloc —em diu.

Això també ho tenia preparat. Anirem a sopar al Plàtanos perquè, segons ella, tothom que assisteix a la missa de l'Epitafi a les esglésies de Plaka, després va a sopar a aquesta taverna tradicional.

La seva apreciació es confirma de seguida, perquè tan bon punt ens acomodem en una taula del restaurant, a tocar d'una porta que dóna a un pati exterior, els fidels es llencen sobre les taules buides amb crits, senyals i gestos.

Deixo que l'Adrianí triï el menjar. Demana fesols, sípies amb espinacs, pop a la vinagreta i calamars fregits. Insisteix que beguem retsina, perquè així ho exigeix la tradició de Divendres Sant, cosa que em porta enrere, a la dècada dels seixanta.

—Avui menjaràs amb oli, per força —li dic per picar-la.

Encara que no ho manifesti, he de reconèixer que m'alegra que hàgim sortit a sopar tots dos sols. En aquests darrers anys els nostres sopars han estat en família: sempre amb la Katerina i en Fanis, sovint en companyia de la seva sòcia, la Mània i el seu company, l'Uli, i amb l'afegit no gens inhabitual dels meus consogres de Volos.

La crisi ha enfortit la nostra vida familiar, però ens ha deixat sense la convivència marital —els vespres tots dos davant del televisor, amb els comentaris indignats de l'Adrianí, o només ella enganxada a la pantalla i jo immers en el meu diccionari. Potser no ens dèiem gaire cosa, però la xerrameca familiar a l'hora de sopar, cada vespre, em feia enyorar sovint el silenci compartit. De manera que sortir avui tots dos sols m'ha alegrat el vespre.

—Després de la missa de Divendres Sant, sempre es menja cuinat amb oli. No trenco pas el dejuni —em respon l'Adrianí.

—¿Quina mena de prometença vas fer, m'ho pots dir? —li pregunto amb un somriure, per avançar-me a un possible estirabot per part seva.

Veig que serra les dents, però al final m'ho explica:

—Vaig prometre a la Mare de Déu que dejunaria tota la Quaresma si ens lliurava de la crisi —em diu. Espera a veure si faig cap comentari, però m'adono que vol continuar i no dic res—: Especialment en els darrers temps la situació havia esdevingut un calvari, Kostas —em confessa amb un sospir d'alleugeriment—. No me'n sortia de cap manera. Anar a comprar cada matí era com un viacrucis, i no sabia com quadrar el presupost. Si sabéssiu quants cops heu menjat el que sobrava del dia abans recuinat, no us ho creuríeu.

—Doncs pots estar tranquil·la, perquè no ens en vam adonar mai —li garanteixo.

—M'ho crec, però per a mi era un malson. Si us hagués explicat la veritat, la Katerina i en Fanis no haurien tornat a sopar amb nosaltres. Un dia, mentre recuinava les restes del dia abans, vaig dir: «Mare de Déu misericordiosa, treu-nos d'aquesta crisi i et prometo dejunar tota la Quaresma».

—D'acord, l'exvot el vas fer tu. ¿I a mi, per què m'hi vas ficar?

Em mira i somriu amb malícia.

—Vaig pensar que la Mare de Déu em recompensaria per arrossegar el meu marit pel camí de la fe i de la virtut.

Tots dos ens posem a riure. Miro al meu voltant. Totes les taules són plenes de grups d'amics. Dos cambriers amarats de suor s'afanyen a servir els clients.

«Hem tornat als vells temps», penso per dins.

Al carreró estret que mena a la plaça hi ha aparcats un Mercedes, un Jeep Cherokee i un Honda. La gent que hi vol arribar ha de passar a tocar dels cotxes i de costat per poder esquivar-los.

Som a mig sopar quan veig la Kula i en Papadakis a la plaça, agafats de la mà. Tampoc no li han passat inadvertits a l'Adrianí, que em llença una mirada inquisitiva.

—iBona Pasqua! —els dic tot cridant.

Ens veuen i es queden de pedra, sense saber què dir, mentre la primera reacció és deixar-se anar de les mans.

—Veni a seure amb nosaltres —els proposo cordialment, encara que aquesta cordialitat representi el final de la nostra soledat marital.

Es fiten l'un a l'altre, tot intentant prendre una decisió amb la mirada. Al final, la Kula fa el primer pas i en Papadakis la segueix.

—No els volem molestar—diu la noia quan s'atansa a la nostra taula.

—Ves quina molèstia, un dia com avui —li respon l'Adrianí.

Com que els hem enxampat *in fraganti*, al final es veuen obligats a acceptar la invitació i seuen amb nosaltres. Tot seguit donem pas a les presentacions. La meva dona ja coneix la Kula, però no en Papadakis.

Completem la comanda amb puré de pèsols secs i carxofes estofades, però la parella se sent incapaç de desempallegar-se de la seva incomoditat. En Papadakis no deixa de mirar el plat, mentre que la Kula ha entaulat conversa amb la meva dona, en un intent d'ignorar la meva presència.

—Escolteu, nois, no sou els primers que s'han enamorat a la feina —els dic—. I com els altres, tampoc no heu donat se-

nyals d'enamorament davant dels companys. Molt ben fet. La vostra vida personal no importa a ningú, n'hi ha prou que no interfereixi en el servei. I pel que he vist fins ara, res no fa pensar que hi pugui interferir.

—iNomés faltaria que l'amor interferís en el servei! —afegeix filosòficament l'Adrianí.

En Papadakis es relaxa i es posa a riure.

—És impossible que a la Prefectura algú s'hagi adonat de res, comissari. La Kula m'ho va deixar clar des del primer moment. No deixa que me li atansi ni per raons de feina.

—Ja sap què haurien dit: «Guaita la lladregota, com ha entabanat en Papadakis». I jo no vull comentarís per darrere en un cos dominat per mascles.

—Tens raó, però no podem amagar-ho gaire més. Hem decidit casar-nos —fa oficial en Papadakis—. Mentre la crisi persistia, no ens atrevíem a formar una família. Ara que podem respirar una mica, no hi ha cap raó per ajornar la boda.

—Si us caseu, un dels dos haurà de demanar el trasllat d'unitat i em posareu en un dilema —li responc rient.

—No hi ha dilema que valgui, comissari. Jo demanaré el trasllat. La Kula continuarà al seu costat, perquè va arribar abans que jo i perquè no sé què es pot trobar en un altre departament.

—Però seguiré tenint un problema, perquè a tu tampoc no et vull perdre.

En Papadakis es gira cap a l'Adrianí amb un somriure ple de satisfacció.

—Al principi em mirava amb mals ulls, però després la cosa va anar canviant —li explica.

—Sempre és així —li respon l'Adrianí—. El gel no triga gaire a desfer-se.

Tots ens posem a riure. La Kula s'inclina espontàniament i li clava un petó a l'Adrianí.

—Quan ens ho faci passar malament, li trucaré —li diu.

—Brindem perquè aviat tingueu unes bones noccs —diu la meva dona i, a continuació, ens llencem tots sobre els plats.

¿Quan ha arribat el Pare Noel amb els regals? ¿I d'on ha vingut? D'on sigui, però segur que no ha vingut de Cesarea.* Per més desenvolupament que hagin experimentat els turcs, és del tot insuficient per taponar el cràter volcànic de préstecs que havíem acumulat durant els anys de la crisi. De manera que aquesta allau de diners ha arribat d'un altre lloc. Però, ¿d'on? Ningú no ho sap i a ningú no li importa. Han tornat als vells temps, tornen a circular amb els seus BWV i Mercedes, surten cada vespre i emigren els caps de setmana.

Tot això ha sorgit literalment del no-res o, per ser més exactes, d'un dia per l'altre. Quan ja ens preparàvem per tornar a la dracma, fet que ja havia pronosticat un autoproclamat profeta de les finances, i mentre l'Adrianí es preguntava si hauria d'abastir de reserves el rebost, pel que poguéis passar, un matí ens vam despertar i vam trobar Atenes plena de cartells amb les sigles «PNC», i a sota la pregunta: «¿I si...?».

Van seguir els anuncis publicitaris a la televisió i a la ràdio, amb les mateixes sigles i la mateixa pregunta, sense cap altra explicació ni aclariment. Ens vam començar a preguntar què significaven aquelles sigles amb la pregunta adjunta i qui hi havia darrere de la campanya. Cadascú en donava la seva pròpia versió: que es tractava d'una enquesta o que era una conxorxa. A ningú no se li va acudir que els anuncis i els cartells tingués-

* Es refereix a l'actual Kayseri turca, ubicada al centre d'Anatòlia, a la regió de la Capadòcia. És la pàtria de Sant Basili, que en la tradició ortodoxa fa el mateix paper de repartir regals a la gent que Santa Claus o el Pare Noel. (*N. dels T.*)

sin res a veure amb un partit polític. L'Adrianí estava absolutament convençuda que es tractava de publicitat encoberta i esperava que el producte anunciat tragués el nas en un segon lliurament. Els mitjans de comunicació juraven i perjuraven que no en sabien res. Els anuncis els arribaven de part d'una empresa de publicitat que, al seu torn, tampoc no volia donar explicacions.

Tots ens vam quedar bocabadats quan vam saber què volien dir les sigles: «Partit Nacional pel Canvi». I a sota, per primer cop, hi havia escrita la pregunta completa: «¿I si ho aconseguim? Doneu-nos tres mesos. Si no ho aconseguim, marxem». Ningú no se'ls va prendre seriosament. Només van aconseguir que tothom se'n fes un tip de riure. Des de la gent corrent als programes matinals de televisió, Grècia es va convertir en una investigació nacional amb el nou partit com a tema central. Naturalment, l'inconvenient era la manca d'objectius, perquè ningú no sabia quins eren els representants del PNC, ja que continuaven sense donar la cara.

El misteri va durar aproximadament un mes, si fa o no fa, fins que es va produir la primera roda de premsa. Aleshores, vam veure a les pantalles un grup de polítics, que rondava la quarantena, que ens anunciaven oficialment la creació del nou partit. El PNC no era, tanmateix, l'escissió d'un partit concret, com acostuma a passar normalment, sinó que era transversal. Els quarantins havien abandonat les files de tots els partits per fundar-ne un de nou. En la seva proclama manifestaven que no els separaven diferències ideològiques, que, d'altra banda, havien perdut el seu sentit, sinó que els unia l'objectiu comú de salvar el país. L'altre punt en comú era que cap d'ells no havia estat diputat del Parlament. Tots eren càrrecs de partits farts de tanta intriga política.

El PNC no presentava cap nou programa de mesures, no va adquirir cap compromís ni va prometre res. Els membres del PNC, tots sense excepció, plantejaven la mateixa pregunta: «¿I si...?», sense entrar en detalls. I la seva resposta era sempre la mateixa: «Doneu-nos tres mesos. Si no ho aconseguim, marxem».

Com era d'esperar, la resta de partits van començar a fer escarni del PNC i dels seus membres. Els mitjans de comunicació, en canvi, els tenien diàriament en primera línia, no perquè se'ls prenguessin seriosament, sinó perquè els semblaven una presa fàcil.

Si més no, això creien al principi, però els quarantins del PNC de seguida van demostrar ser més llestos i més preparats del que es pensaven els seus rivals polítics i els mitjans.

Quan algun dels periodistes televisius els preguntava amb posat seriós i saberut: «Molt bé, d'acord, ¿però com pensen presentar-se a les eleccions sense un programa concret? ¿No creuen que els ciutadans tenen dret a saber què voten?», sempre els deixaven en evidència amb l'argument següent: «Fins ara, els ciutadans votaven uns programes que al final no es complien. ¿No és millor no fer promeses que després de les eleccions no es poden complir? ¿No és preferible que els votants confiïn en un grup de polítics joves, que procedeixen de tots els partits i que no estan ancorats en les velles ideologies? La nostra proposta per als ciutadans grecs és, en realitat, un govern d'unitat nacional, que ja s'havia constituït abans de les eleccions».

La idea d'un govern d'unitat nacional va ser una lllaminadura que va convèncer la gent, sobretot perquè les bases per formar-lo s'havien posat abans de les eleccions amb la creació d'un partit unit i no depenia de les converses postelectorals, que habitualment s'ajornen *ad kalendas graecas*.

De manera que el lema del PNC, la pregunta: «¿I si ho aconseguim?», va trobar la seva resposta: «Amb un govern d'unitat nacional ho aconseguirem». En un país on tots els partits es barallen constantment, van vèncer els defensors de la concòrdia. El PNC va guanyar les eleccions amb majoria absoluta. La resta de partits s'estiraven els cabells, però era massa tard.

Com era previsible, els esperaven amb l'escopeta carregada. Els partits de l'oposició i els seus votants, així com també els votants del PNC, tot s'ha de dir, estaven convençuts que una cosa eren les promeses preelectorals i una altra el seu compliment. Al capdavant, això de dir una cosa i després fer la contrària era com una mena de dogma de fe entre els partits grecs.

No obstant això, el nou partit va canviar aquesta tendència. De sobte, els diners van començar a fluir per tot el país. La majoria d'aquests diners procedia de les privatitzacions que el govern va promoure amb una insòlita rapidesa i uns procediments sumaris.

La resta de partits es trobaven fora de joc i protestaven: «¡Es venen les joies del país! ¡Malbaraten la riquesa de Grècia!». La resposta del PNC era la veu de la lògica pura i dura: «Quan tens deutes i no tens diners per pagar-los, et vens la casa per desendutar-te. Això és el que fa qualsevol ciutadà normal, per dolorós que sigui».

Tanmateix, no van fer només això. Van crear un fons de crèdit que primava les empreses que oferien llocs de treball als joves. Al mateix temps, van començar a reestructurar el sistema públic de pensions, en col·laboració amb les empreses d'assegurances privades.

Va passar exactament el que ningú no s'esperava. Van començar a aflorar diners als mercats financers, l'atur va baixar, encara que fos lentament, i la gent se sentia feliç, no perquè guanyés més que abans, sinó per no perdre el poc que li quedava. Els grecs van recobrar l'ànim en poques setmanes. Els embussos van reaparèixer de nou als carrers, acompanyats dels concerts de clàxons i dels impropers, mentre que els concessionaris d'automòbils van començar a fer publicitat dels nous models.

Aquest capgirament de les coses va durar un trimestre, tal com havien promès els membres del nou partit. De manera que el període de tres mesos després del qual tradicionalment a Grècia es recorda la mort recent d'un familiar oferint dolços als convidats, aquest cop va anar seguit de repartiment d'anissos per la feliç boda amb el nou partit al govern.

Tot això em passa pel cap mentre espero l'Adriani per anar a la Vetlla Pasqual. Hem decidit assistir a la cerimònia a una de les esglésies del barri, a la de Sant Llätzer, i no haver de tornar a baixar al centre, ja que arribar-hi en cotxe hauria estat un martiri que ja vam patir Divendres Sant, d'altra banda, tal com exigeix un dia com aquell.

L'Adriani porta els ciris i hi anem a peu. Davant de l'església

ens esperen la Mània i l'Uli. Van tornar Dimarts Sant d'Alemanya, on havien anat a celebrar la Pasqua amb els pares de l'Uli. Ells també porten llànties i ens somriuen.

—¿Ha fet sopa de menuts, senyora Adriani? —li pregunta l'Uli. Ja parla grec amb més facilitat, tot i que comet alguns errors lingüístics.

—Ja està feta, Uli, fill meu, no pateixis —el tranquil·litza la meva dona—. He fet *magueritsa* i també ous de Pasqua.

—¿Quan encendrem les espelmes? —pregunta l'Uli.

—Uli, en primer lloc, no en diem espelmes, sinó ciris i, en segon, ets pitjor que un grec de debò. Si fos per tu, primer et menjaries la sopa de Pasqua i després assistiries a la vetlla —li diu la Mània en veu alta i es gira cap a l'Adriani—: ¿Es pot creure que Dimecres Sant fem dejuni, senyora Adriani? A petició de l'Uli.

—Molt bé, Uli, així m'agrada —li diu la meva dona entusiasmada—. ¿I les llenties no et van fer mal?

—Gens.

—A mi sí que no m'han fet mal, que he fet abstinència tota la Quaresma —dic jo, mig de debò, mig de broma.

—¿Han fet dejuni tota la Quaresma? —pregunta astorada la Mània.

—Vaig fer un exvot —li explica l'Adriani, però ara ja no li cal aprofundir més, perquè se sent un segon «Veniu a cercar la llum».*

L'Uli corre cap a la gernació, s'hi entafora i aconsegueix encendre el ciri en un tres i no res.

—Et felicito, noia —li diu l'Adriani admirada—. L'has convertit en un grec de cap a peus.

—Ja sap què se sol dir, Adriani —li respon rient la Mània—. Com els de casa, res. L'Uli no és grec, però ho sembla.

De tornada tothom es felicita la Pasqua amb el tradicional

* En el ritus ortodox, la Resurrecció de Crist se celebra la nit del Dissabte Sant. Els fidels assisteixen a la cerimònia amb ciris. Quan arriba la mitjanit, el sacerdot comença a salmodiar: «Veniu a cercar la llum». Aleshores els pares de família s'apropen per encendre els ciris, tornen als seus llocs i encenen els ciris de la resta d'assistents. (*N. dels T.*)

«Crist ha ressuscitat». L'Adriani corre de seguida cap a la cuina amb la Mània al darrere. L'Uli i jo ens quedem al menjador. En aquest moment sona el telèfon. Són la Katerina, en Fanis i els consogres que truquen per felicitar-nos les festes. L'auricular passa de mà en mà i ens bescanviem els millors desitjos.

En acabar, l'Adriani torna a la cuina i porta la sopa de menuts. La Mània la segueix amb els ous pintats i l'amanida. La meva dona xoca el seu ou contra el meu i me'l trenca, mentre l'Uli trenca el de la Mània.*

—Alemany havia de ser —diu rient la noia—. Sempre guanya.

—¿Sap quina és la diferència entre vosaltres i nosaltres, els alemanys, en qüestió religiosa? —em pregunta l'Uli.

—Vés a saber. ¿Que nosaltres som ortodoxos i vosaltres catòlics o protestants?

—Sou ortodoxos, efectivament, o sigui, d'Orient. Nosaltres, en canvi, som occidentals i tot ens ho prenem molt seriosament. A l'església hem d'estar molt seriosos, amb el cap cot, i sense parlar entre nosaltres. En canvi, els grecs feu xerinola fins i tot quan celebren l'enterrament i la resurrecció de Crist. Això m'agrada molt, perquè el fet de mantenir-se amb el cap cot i de no parlar en una celebració ancestral em sembla una hipocresia. Vosaltres, en canvi, gaudiu de la celebració i no us n'amagueu.

Té raó l'Adriani, s'ha convertit en tot un grec, de cap a peus, em dic a mi mateix, mentre observo com es llença sobre la sopa.

* Els ous durs i pintats de vermell i d'altres colors són una tradició pasqual grega. Cadascú en tria un i el colpeja amb els dels altres. Segons la tradició, qui conserva l'ou intacte tindrà bona sort fins a la Pasqua vinent. (*N. dels T.*)